

С. В. КУКАРЦЕВА, докторант МАУП
(Інститут природної економіки ім. В. І. Вернадського, м. Київ)

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 9, с. 55–57

Промисловий розвиток регіону є основою його стабільного функціонування та доцільного соціально-економічного розвитку. За змістом промисловий розвиток регіону характеризується насамперед упровадженням новітніх технологій та техніки (ноу-хау) на базі використання останніх досягнень науково-технічного прогресу, а також наукової організації праці, виробництва і управління у виробничій, соціальній та природно-ресурсній сферах.

Принциповою ознакою сучасного промислового розвитку регіонів в Україні стає забезпечення екологічної рівноваги та екологічної безпеки конкретної території, що проявляється у стабілізації та поліпшенні екологічного стану у містах і населених пунктах, у збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття кожної частини і території загалом.

Головні завдання забезпечення комплексності у промисловому розвитку регіонів України знайшли відбиття у Державній програмі “Україна: поступ у ХХІ століття. Стратегія економічного і соціального розвитку на 2000–2004 роки” — формування збалансованої системи природокористування та екологізації технологій у промисловості, енергетиці, будівництві, сільському господарстві, на транспорті.

Тобто економічна сутність та організаційний зміст забезпечення комплексності промислового розвитку регіону передусім визначається завданнями щодо збереження та оновлення навколишнього природного середовища. Як наслідок цього — прояв впливу комплексності промислового розвитку регіону на стан та майбутнє його соціально-економічної системи.

У свою чергу, як відомо, територіальні соціально-економічні системи (ТСЕС) охоплюють три ос-

новні взаємозалежні функціональні підсистеми першого рівня та чотирнадцять підсистем другого рівня управління промисловим розвитком регіону [3].

Перший рівень:

- ПРП — природно-ресурсна підсистема (як сукупність природних ресурсів, що використовуються для створення засобів виробництва і предметів споживання);
- ВП — виробнича підсистема (як сукупність об'єктів виробничого призначення);
- СП — соціальна підсистема (як сукупність об'єктів соціального призначення).

Другий рівень (відповідно до підсистем першого рівня управління):

- ПРП (за функціональною, організаційною та територіальною структурою) — природні ресурси: земельні, водні, лісові, тваринні, корисні копалини, нерудні матеріали;
- ВП — система зв'язку, промисловий комплекс, транспортний, агропромисловий, будівельний комплекс;
- СП — соціально-економічна система, соціальна інфраструктура, ринкова інфраструктура.

Таким чином, економічну сутність та організаційний зміст комплексності промислового розвитку регіону та функціональну структуру ТСЕС за означеними підсистемами першого та другого рівнів управління пропонується використовувати при проектуванні фінансового механізму забезпечення комплексності промислового розвитку регіону.

Органічними складовими фінансового механізму є бухгалтерський фінансовий облік, фінансове планування і обґрунтування бюджету регіону, фінансове прогнозування і перспективна оцінка

бюджету регіону (при довгостроковому фінансуванні), організація фінансування та фінансової діяльності в регіоні, фінансовий контроль. Специфічною особливістю структури фінансового механізму розвитку регіону стає наявність такої складової, як баланс фінансових ресурсів регіону.

Управлінські рішення, що готуються та приймаються в системі фінансового механізму розвитку регіону, пропонується визнати як фінансові рішення, а управлінські рішення, що забезпечують досягнення комплексності промислового розвитку регіону, — як ефективні фінансові рішення. Тобто кінцевими результатами фінансового менеджменту розвитку регіону можна вважати такі фінансові рішення, що сприяють досягненню комплексності у промисловому розвитку регіону, — основи соціально-економічного розвитку з урахуванням умов і наслідків екологізації управлінських рішень.

Бухгалтерський фінансовий облік в Україні регулюється Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність”, фінансовий контроль — Законом України “Про фінансовий контроль”.

У процесі законодавчого забезпечення знаходяться такі елементи фінансового механізму, як планування та прогнозування. Слід підкреслити, що це стосується підприємств та організацій, фірм і установ, які діють в регіонах, а не самого регіону як суб’єкта ринкової економіки. Те ж саме стосується розгляду регіонів при формуванні відповідних програм і концепцій за діючим адміністративно-територіальним устроєм України (наприклад, за ознаками економічного районування або вирішення міждержавних проблем — програма “Євро-регіон”).

У зв’язку з цим вихідним, базовим елементом у проектуванні фінансового механізму забезпечення комплексності промислового розвитку регіону стає баланс фінансових ресурсів регіону як самостійний аналітичний важіль (метод) державного управління економікою.

Охоплюючи повний обсяг та галузеву структуру фінансових ресурсів регіону (за суб’єктами господарювання незалежно від форми власності та управління), баланс фінансових ресурсів регіону відображатиме загальну характеристику та динаміку відтворювальних процесів у регіоні за джерелами утворення і напрямками використання [1].

Виходячи з економічної сутності та організаційного змісту комплексного промислового розвитку регіону пропонується баланс фінансових ресурсів промислового розвитку регіону визначати за такими ознаками:

Розділ 1. Фінансові ресурси, які формуються в регіоні завдяки його промислому розвитку.

Розділ 2. Фінансові ресурси, які залучаються в регіон суб’єктами господарювання та органами державного управління для його промислового розвитку.

Розділ 3. Фінансові ресурси, які вилучаються з регіону суб’єктами господарювання та органами державного управління і які забезпечували його промисловий розвиток.

Розділ 4. Сальдо фінансових ресурсів регіону, які забезпечують його комплексний промисловий розвиток.

З метою підвищення ефективності державного управління і регулювання економіки регіонів, їх промислового та соціального розвитку необхідно обґрунтувати нормативи фінансової забезпеченості, комплексності промислового розвитку кожної адміністративно-територіальної одиниці України та їх груп за ознаками економічного районування або розробки міжрегіональних програм, а також середній загальнодержавний рівень цього нормативу (у розрахунку на душу населення і на одиницю площі).

При формуванні проектів щорічних, коротко- та середньострокової програм соціально-економічного розвитку та проектів бюджетів відповідних регіонів на вказані строки (що визначені Бюджетним кодексом України) необхідно оцінювати можливість самофінансування регіонами досягнення комплексності промислового розвитку, в тому числі за рахунок залучених коштів (кредитів та інвестицій суб’єктів інших регіонів, у тому числі іноземних).

Нормативи фінансової забезпеченості комплексності промислового розвитку конкретного регіону порівнюються із середнім загальнодержавним нормативом тільки для визначення рівня інноваційного та інвестиційного аспектів розвитку при оцінюванні рейтингу соціально-економічного розвитку регіону.

Політика державного протекціонізму повинна бути націлена на стимулювання більш високих темпів комплексного промислового розвитку конкретних регіонів шляхом надання податкових пільг або безвідсоткових кредитів при створенні територій пріоритетного розвитку (ТПР) та спеціальних (вільних) економічних зон (СВЕЗ).

Інтегральним показником досягнення комплексності промислового розвитку регіону пропонується використовувати добуток показників (індексів) виробничого та екологічного розвитку регіону. Ці показники, у свою чергу, є складовими інтегрального показника соціально-економічного розвитку

регіону при розрахунках індексу людського розвитку (ІЛР).

На перших етапах практичного впровадження методичного забезпечення фінансового механізму досягнення комплексності промислового розвитку регіонів, що розробляється та апробується, є використання показників економічного розвитку для оцінювання виробничого розвитку, а показників екологічної ситуації в регіонах — для оцінювання екологічного розвитку регіонів [2].

Система показників економічного розвитку регіону охоплює такі показники: макроекономічної ефективності, фінансової сфери, зовнішньоекономічної діяльності, економічної інфраструктури, інвестиційної привабливості регіонів.

Екологічна ситуація в регіоні визначається такими показниками: кількість промислових токсичних відходів у сховищах у розрахунку на 1 тис. км²; викиди сірки у розрахунку на одну особу; викиди азоту у розрахунку на одну особу; кількість важких металів у стічних водах у розрахунку на

1 тис. км²; викиди шкідливих речовин від пересуваних джерел забруднення у розрахунку на одну особу; викиди свинцю в розрахунку на одну особу; питома вага скинутої неочищеної води в загальній кількості.

Апробація зазначеного методичного забезпечення здійснюється на прикладі Чернігівської області України та Полісся загалом.

Література

1. Дронік С. В. Методичні основи формування балансу фінансових ресурсів регіону: Автореф. дис. ... канд. екон. наук / Наук.-дослід. екон. ін-т Міністерства економіки України, 1999.
2. Людський розвиток регіонів України: методика оцінки та сучасний стан / Рада з вивчення продуктивних сил України НАН України; ПРООН. — К., 2002. — 124 с.
3. Мазур А. Г. Регіональна економіка: проблеми відтворення і управління: Моногр. — Вінниця, 2000. — 263 с.